

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 35.07/.08:004:159.9

DOI 10.36030/2310-2837-2(101)-2021-5-10

САМООРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ В ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ ТА НАВЧАННЯ

О. В. Карпенко,

Національна академія державного управління при Президентіві України

У статті визначено проблему впливу цифрових технологій на професійну діяльність державних службовців, сутність якої полягає у виникненні у них цифрової залежності, яка призводить до розвитку ознак/симптомів цифрового аутизму в процесі дистанційної роботи та навчання. Класифіковано прихильників/противників цифрової освіти за принципом їх участі у виробленні зовнішньої/внутрішньої державної політики. Встановлено, що вимушене дистанційне навчання, стаючи фундаментальною основою реалізації сучасної професійної освіти державних службовців, поряд із зручністю криє в собі й певні якісні ризики, які зумовлені поступовим збільшенням чисельності тих, хто воліє шукати інформацію в режимі онлайн, а не за допомогою паперових джерел (підручників, посібників, книжок тощо). Доведено, що одним з таких ризиків є те, що в інтернеті існує чимало підроблених цитат і текстів, які поширюючись та безконтрольно трансформуючись у соціальних мережах, приписуються видатним ученим, філософам, поетам та письменникам. Запропоновано самоорганізаційний механізм запобігання розвитку цифрової залежності в державних службовців у процесі дистанційної роботи та навчання.

Ключові слова: державні службовці; цифрова освіта; цифрова грамотність; цифрова компетентність; цифрова залежність; цифровий аутизм; цифрові аборигени; цифрові іммігранти; дистанційна робота; дистанційне навчання.

SELF-ORGANIZING MECHANISM TO PREVENT THE DEVELOPMENT OF DIGITAL DEPENDENCE AMONG CIVIL SERVANTS IN THE PROCESS OF DISTANCE WORK AND LEARNING

O. V. Karpenko,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

The article identifies the problem of the digital technologies impact on the professional activities of civil servants, the essence of which is the emergence of digital dependence, which contributes to the development of signs / symptoms of digital autism in the process of distance work and learning. Supporters / opponents of digital education are classified according to the principle of their participation in the development of foreign / domestic public policy. It is established that forced distance learning, becoming a fundamental basis for the implementation of modern professional education of civil servants, along with convenience, carries certain qualitative risks due to the gradual increase of those who prefer to search for information online rather than paper sources (textbooks, manuals, books, etc.). It has been proven that one of such risks is the existence on the Internet of many fake quotes and texts, which are spreading and uncontrollably transformed in social networks, attributed to prominent scientists, philosophers, poets and writers. A self-organizing mechanism for preventing the development of digital dependence in civil servants in the process of distance work and training is proposed.

Keywords: civil servants; digital education; digital literacy; digital competence; digital dependence; digital autism; digital aborigines; digital immigrants; distance work; distance learning.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Відповідно до ст. 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» на період карантину «можуть змінюватися режими роботи підприємств, установ, організацій, вноситься інші необхідні зміни щодо умов їх виробничої та іншої діяльності» (Про захист населення, 2020), а з метою запобігання захворюванням, які спричинені коронавірусом COVID-19, урядом рекомендовано

органам виконавчої влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування забезпечити «застосування за можливості гнучкого режиму робочого часу, який, зокрема, передбачає ... роботу в режимі реального часу через Інтернет із збереженням заробітної плати, дистанційну (надомну) роботу» (Про встановлення карантину, 2020). Згідно з українським законодавством під дистанційною роботою розуміється «форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщення-

© Карпенко О. В., 2021

ми чи територією власника або уповноваженого ним органу, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» (Про внесення змін, 2021). Іншим нормативним актом передбачено, що за ініціативою державного службовця і згодою керівництва він «може виконувати завдання за посадою за межами адміністративної будівлі державного органу..., якщо їх якісне, ефективне та результативне виконання не потребує: використання інформації з обмеженим доступом; доступу до комп'ютерного, телекомунікаційного та/або програмного забезпечення, яке функціонує лише у межах приміщення державного органу; обов'язкового перебування в приміщенні державного органу» (Про внесення змін до типових, 2020). Ураховуючи фактичну ненормованість робочого часу більшості державних службовців та уможливлення проводити наради в режимі відеоконференцій, відбувається практично цілодобовий вплив цифрових технологій на їх професійну діяльність та життєдіяльність, що призводить до виникнення цифрової (віртуальної) залежності в процесі дистанційної роботи та навчання.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. У попередніх дослідженнях нами було виявлено негативні психологічні чинники та визначено механізми подолання небажаних психологічних наслідків щодо впровадження інформаційних технологій у державне управління, зокрема щодо зменшення їх персоніфікації (Карпенко, 2007). Проблематику цифрового впливу на поведінку, цінності та самоідентифікацію людей і загалом на динаміку розвитку суспільства, формування нової соціальної культури населення було розглянуто в працях Хізер Хорст та Данієля Міллера (Horst, Miller, 2006), у яких розкрито трансформаційний потенціал та можливості користувачів смартфонів у непривілейованих спільнотах, а також у дослідженнях Річа Лінга (Ling, 2004), в яких було визначено цифрові загрози існуванню традиційних соціальних комунікацій. Проте невирішеною частиною загальної проблеми залишається наукове обґрунтування механізмів запобігання цифровій залежності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, яка виникає в процесі дистанційної роботи та навчання.

Формулювання цілей (мети) статті. Метою статті є визначення самоорганізаційних механізмів запобігання розвитку цифрової залежності в державних службовців у процесі дистанційної роботи та навчання.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Цифрова освіта повинна не тільки навчати, виховувати та сприяти просвітництву, а й формувати цінності і традиції українського суспільства. Після опанування необхідним рівнем інформаційної (медіа), діджитальної та кіберграмотності відбудеться цифрова селекція суспільства, яке почне формуватися з інших людей, які і стануть суб'єктами нового «цифрового» суспільства.

Повсюдні цифрові трансформації публічного управління передбачають зміни масової свідомості населення, однак нові діджитальні технології сприяють і самоідентифікації кожного суб'єкта соціуму. Люди, отримуючи нові знання та маючи рівний доступ до будь-якої інформації, здебільшого завдяки соціальним медіа усвідомлюють свою значущість та нові можливості самореалізації. Це ускладнює діяльність зовнішніх та внутрішніх маніпуляторів, яким стає набагато складніше управляти цільовими аудиторіями та впливати на них. Слід пам'ятати, що освічені та розумні люди можуть бути корисними владі для її підтримки, обґрунтування та донесення необхідної позиції потрібним цільовим аудиторіям, а неосвічені завжди є кадровим ресурсом для виконання радикальних перетворень, наприклад революцій. Успішним управлінцем майбутнього стане той, хто вмітиме досягати необхідних результатів завдяки: розвинутому системному мисленню, високому рівню креативних здібностей, особистісним комунікативним якостям, сформованій когнітивній гнучкості та досконалому володінню цифровими технологіями. Так, креативність бренду «думай по-іншому» (Jobs, Isaacson, 2015) сприяла формуванню власної ідеології щодо створення та просування інструментів Apple, позиціонуючи їх як продукт сучасної контркультури завдяки унікальності технологічних рішень, неуніфікованих з іншими виробниками цифрових технологій (на гаджетах цієї корпорації неможливо встановити програми інших виробників).

Однак разом із здобуттям цифрової компетентності поряд з подоланням наслідків цифрового розриву відбувається формування віртуальної (цифрової) залежності у більшості населення, яка стає потужнішою за потреби у звичайних людських емоціях та спілкуванні наживо. Крім того, постійна присутність індивіда в соціальних мережах і на медіа-каналах призводить до його психологічної залежності від них та визначає його інформаційний вибір.

Вимушене дистанційне навчання стає фундаментальною основою реалізації сучасної професійної освіти, яке разом із зручністю криє в собі цілий спектр різних ризиків. Поступово більшає тих, хто віддає перевагу пошуку потрібної інформації онлайн, а не на сторінках паперових підручників та книжок.

Одним з негативних факторів є те, що сучасний інтернет містить чимало підроблених цитат і текстів, які приписуються авторитетним ученим та філософам, видатним поетам та письменникам. На думку італійського професора Нуччо Ордіне, ця дезінформація є «небезпечною епідемією для студентів і політиків, а також для майбутнього культури і демократії, Інтернет – це золота жила для тих, хто знає, а не для тих, хто не знає!» (Ordine, 2019). Соціальні мережі безконтрольно множать помилки та фальшиві цитати, прикладом чого є викривлення дійсно достовірних висловлювань відомих особистостей. Завдяки швидкій циркуляції та безконтрольній трансформації поширюваної інформації, а також природному тяжінню користувачів до її спрощення (формулювання афоризмів) відбувається спотворення достовірних цитат шляхом екстраполяції їх контексту, внаслідок чого вони набувають не просто іншого, а навіть протилежного змісту, що не має нічого спільного з думкою їх автора.

Традиційна освіта є набагато дорожчою, ніж цифрова. Тому повсюдна трансформація традиційної освіти в цифрову вигідна передусім не навчальним закладам, а транснаціональними виробникам діджитальних технологій та сервісів, які здійснюють управління та контроль над великими даними, та, хоч і опосередковано, впливають на вироблення зовнішніх політик окремих розвинутих країн світу. Противниками повсюдної та постійної дистанційної освіти є суб'єкти реалізації внутрішньої державної політики у сфері освіти, зокрема академічна спільнота, батьки та, як не дивно, й самі учні та студенти, які, спробувавши навчатися вдома, прагнуть до «живих» комунікацій як з викладачами, так і між собою, що сприятиме набуттю навичок соціалізації та досвіду спільного навчання.

Безумовно, пандемія стала катализатором стрімкого проникнення цифрових технологій у всі сфери життєдіяльності суспільства, зокрема і в освіту. Існує гіпотеза щодо «штучності» створення епідемії COVID-19 та навмисного поширення панічних настроїв у суспільстві за допомогою соціальних медіа та ЗМІ. В цьому контексті слід згадати серію есе відомого філософа Джорджо Агамбена (Agamben, 2020), одне з яких –

«Винайдення епідемії» – посприяло виникненню наукового дискурсу навколо причин, наслідків та впливу коронавірусної пандемії на розвиток суспільно-владних відносини. Науковець став об'єктом публічної критики через обґрунтування недоцільності запровадження італійською владою обмежувальних заходів, звинувачення засобів масової інформації у навмисному поширенні паніки та провокуванні встановлення надзвичайного стану. Філософ зазначає, що стан страху захворіти на коронавірусну інфекцію, поширюючись у свідомості людей, трансформується у стан колективної паніки. Відтепер тероризм вичерпав себе як причина запровадження надзвичайних заходів у країні, а тому «винайдення» епідемії може стати ідеальним приводом для обмеження владою громадянських свобод.

Водночас дистанційна освіта стає причиною іншої епідемії – епідемії цифрового аутизму, який, наприклад, у дітей та підлітків (майбутні державні службовці) спричинить серйозні розлади розвитку у трьох основних напрямках: соціальній взаємодії (соціалізація, комунікація), спілкуванні та поведінці. Цифровий аутизм призводить до втрати навичок «живого» спілкування, що стає симптомом розширення безодні особистісної ізоляції. Натомість американський науковець Леонард Л. Лапоант (Lapointe, 2010) з Університету штату Флорида обґрунтовує сподівання на те, що, незважаючи на цифрову революцію, епідемія цифрового аутизму не становить небезпеки для *цифрових аборигенів* (тих, хто ніколи не надсилав цифрові повідомлення та не користується соціальними мережами) та *цифрових іммігрантів* (тих, хто був вимушений адаптуватися до світу цифрових технологій, але користується ними під впливом трансформації, виключно у сфері своєї професійної діяльності), які будуть традиційно віддавати перевагу невіртуальному спілкуванню.

Феномен виникнення «віртуального» аутизму одним з перших у своїх наукових публікаціях обґрунтував румунський клінічний психолог Маріус Теодор Замфір. Упродовж 2012–2017 рр. учений виявив надмірну частоту використання віртуального середовища у дітей, яким згодом було поставлено діагноз «аутизм». Він довів, що сенсомоторні та соціально-афективні депривації, спричинені споживанням віртуального середовища понад 4 год на день для дітей віком від нуля до трьох років, можуть сформувати нейрозв'язок, що впливає на довготривалі зміни структури головного мозку через епігенетичні фактори та активізувати

поведінку, подібну до тієї, що виявляється при аутизмі. На його думку, високий відсоток інтеграції дистанційної освіти впливає на швидку зміну соціальної поведінки тих груп учнів, які працюють у віртуальному середовищі й подібна до реакції дітей із постінституційним аутичним синдромом (Zamfir, 2018).

Мабуть, недарма суворо лімітували час перебування своїх дітей за екранами комп'ютерів, смартфонів, планшетів та мобільних телефонів, забороняючи «користуватись ввечері у робочі дні і встановлюючи аскетичні часові обмеження на вихідних» та «знаючи про вплив технологій не з чуток, а випробувавши їх на собі» (Bilton, 2014), такі фундатори цифрової ери, як: Стів Джобс (Steve Jobs) – засновник корпорації Apple; Кріс Андерсон (Chris Anderson) – редактор міжнародного видання Wired, що публікує матеріали про вплив комп'ютерних технологій на культуру, економіку та політику, а згодом директор компанії-виробника дронів 3D Robotics; Алекс Константинополь (Alex Constantinople) – виконавчий директор агентства інтегрованого маркетингу OutCast, яке спеціалізується на брендуванні та просуванні цифрових технологій; Еван Вільямс (Evan Williams) – автор термінів «блог» і «блогер», генеральний директор ІТ-компаній Pyra Labs (розробник сервісу Blogger) та засновник соціальної мережі твітер Алі Партові (Ali Partovi), розробник музикального онлайн-сервісу iLike. Вплив шкідливого контенту, цифровий булінг та віртуальна залежність є небезпечними загрозами становленню та розвитку особистості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З метою запобігання розвитку цифрової (віртуальної) залежності в державних службовців, яка в подальшому спричиняє розвиток ознак та симптомів цифрового аутизму, запропоновано застосовувати такий самоорганізаційний механізм, який складається з дотримання низки обмежень:

Список використаних джерел

- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу : Закон України від 04.02.2021 № 1213-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1213-20#Text>
- Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України у ред. від 23.05.2020 № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>

1. Обмеження в користуванні гаджетами (смартфонами, планшетами, ноутбуками) у вечірні, нічні та ранкові години (зокрема до сну та після пробудження, повне їх відключення на період сну), а також під час відпустки та в неробочі дні.

2. Обмеження в користуванні електронною поштою шляхом систематизації часу її перевірки (визначення фіксованих годин відправлення/надсилання електронних листів упродовж доби, наприклад: 9.00, 13.00, 17.00, 20.00).

3. Обмеження часу (не більше від 2 год на добу) перебування в соціальних мережах (фейсбук, інстаграм, твітер) та месенджерах (телеграм, вайбер, ватсаб, сигнал) за допомогою спеціальних програм-органайзерів, які здійснюють моніторинг, лімітування та контроль користування гаджетом або/та інтернет-трафіком.

4. Обмеження кількості встановлення та використання програм (видалення/застосунків/додатків, які не використовуються постійно в професійній діяльності, а також тих, що призводять до марного витрачання часу). Відключення всіх спливаючих повідомлень, які відволікають увагу.

5. Відключення звукових та вібросповіщень про надходження повідомлень комунікативних застосувань/додатків з метою запобігання постійному рефлексуванню на кожну активність інших користувачів (не реагувати постійно на кожний «лайк» або повідомлення).

Однак негативним фактором є й надмірне/повне обмеження користування цифровими технологіями та сервісами, що може стати недопустимим для більшості державних службовців, професійна діяльність яких пов'язана із застосуванням різних засобів комунікації. Тому разом з обмежувальними заходами рекомендується здійснити розумний розподіл часу, який витрачається на споживання розважального контенту (соціальні мережі, перегляд ютубу, відеоігри тощо) і часом, який використовується на виконання службових обов'язків, професійну діяльність, творчість та навчання.

References

- Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia pravovoho rehuliuвання dystantsiinoi, nadomnoi roboty ta roboty iz zastosuvanniam hnuchkoho rezhymu robochoho chasu : Zakon Ukrainy vid 04.02.2021 № 1213-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1213-20#Text>
- Pro zakhyst naseleennia vid infektsiinykh khvorob : Zakon Ukrainy vid 23.05.2020 № 1645-III. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>

- Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Каб. Міністрів України від 09.12.2020 № 1236. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantynu-ta-zaprovadzhennya-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv-1236-091220>
- Про внесення змін до Типових правил внутрішнього службового розпорядку : наказ Нац. агентства України з питань держ. служби від 13.03.2020 № 39-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0277-20#Text>
- Карпенко О. Психологічні наслідки інтеграції інформаційних технологій у державне управління: шляхи подолання негативних чинників. *Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України*. 2007. № 4. С. 260–268.
- Horst, H. A. & Miller, D. *The Cell Phone: An Anthropology of Communication*. Berg Publishers. 2006. Chapters 7 and 8. URL: https://books.google.com.au/books?hl=en&lr=&id=sgl7HiNT_y0C&oi=fnd&pg=PR7&ots=Q5hL4FsPKi&sig=kDKtvFUd8IAiJ6IICSPzWJ4u3S8#v=onepage&q&f=false
- Ling, R. *The mobile connection: The cell phone's impact on society*. San Francisco: Morgan Kaufman Publishers. 2004. 264 p.
- Jobs Steve & Isaacson Walter (2011). P. 331. URL: <http://files.hostgator.co.in/hostgator253199/file/isaacson2011stevejobs.pdf>
- Nuccio Ordine. *Las tonterías infestan Internet*. URL: https://elpais.com/elpais/2019/05/28/opinion/1559059248_741422.html
- Agamben Giorgio. *L'invenzione di un'epidemia*. URL: <https://www.quodlibet.it/giorgio-agamben-l-invenzione-di-un-epidemia>
- Lapointe L. L. *Digital Autism*. *Journal of Medical Speech-language Pathology*. 2010. Is 18(3):vii-ix. URL: https://www.researchgate.net/profile/Leonard-Lapointe/publication/295650077_Digital_Autism/links/582c759208aef19cb81016b6/Digital-Autism.pdf
- Zamfir M. T. The consumption of virtual environment more than 4 hours/day, in the children between 0–3 years old, can cause a syndrome similar with the autism spectrum disorder. *Journal of Literary Studies*. 2018. March. URL: https://www.researchgate.net/publication/323748812_THE_CONSUMPTION_OF_VIRTUAL_ENVIRONMENT_MORE_THAN_4_HOURSDAY_IN_THE_CHILDREN_BETWEEN_0-3_YEARS_OLD_CAN_CAUSE_A_SYNDROME_SIMILAR_WITH_THE_AUTISM_SPECTRUM_DISORDER
- Bilton N. Steve Jobs Was a Low-Tech Parent. *The New York Times*. 2014. URL: <https://www.nytimes.com/2014/09/11/fashion/steve-jobs-apple-was-a-low-tech-parent.html>
- Pro vstanovlennia karantynu ta zaprovadzhennia obmezhuvalnykh protyepidemichnykh zakhodiv z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2 : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09.12.2020 № 1236. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantynu-ta-zaprovadzhennya-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv-1236-091220>
- Pro vnesennia zmin do Typovykh pravyl vnutrishnoho sluzhbovoho rozporiadku : nakaz Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby vid 13.03.2020 № 39–20. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0277-20#Text>
- Karpenko, O. (2017). *Psykholohichni naslidky intehratsii informatsiynykh tekhnolohii u derzhavne upravlinnia: shliakhy podolannia nehatyvnykh chynnykiv* [Psychological consequences of integration of information technologies into public administration: ways to overcome negative factors]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*. Is. 4. P. 260–268 [in Ukrainian].
- Horst, H., Miller, D. (2006). *The Cell Phone: An Anthropology of Communication*. Berg Publishers. Chapters 7 and 8. Retrieved from: https://books.google.com.au/books?hl=en&lr=&id=sgl7HiNT_y0C&oi=fnd&pg=PR7&ots=Q5hL4FsPKi&sig=kDKtvFUd8IAiJ6IICSPzWJ4u3S8#v=onepage&q&f=false
- Ling, R. (2004). *The mobile connection: The cell phone's impact on society*. San Francisco: Morgan Kaufman Publishers.
- Steve, J. Walter, I., (2011). P. 331. Retrieved from: <http://files.hostgator.co.in/hostgator253199/file/isaacson2011stevejobs.pdf>
- Ordine, N. *Las tonterías infestan Internet*. Retrieved from: https://elpais.com/elpais/2019/05/28/opinion/1559059248_741422.html
- Agamben, G. *L'invenzione di un'epidemia*. Retrieved from: <https://www.quodlibet.it/giorgio-agamben-l-invenzione-di-un-epidemia>
- Lapointe, L. (2010). *Digital Autism*. *Journal of Medical Speech-language Pathology*. Is 18(3):vii-ix. Retrieved from: https://www.researchgate.net/profile/Leonard-Lapointe/publication/295650077_Digital_Autism/links/582c759208aef19cb81016b6/Digital-Autism.pdf
- Zamfir, M. (2018). The consumption of virtual environment more than 4 hours/day, in the children between 0–3 years old, can cause a syndrome similar with the autism spectrum disorder. *Journal of Literary Studies*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/323748812_the_consumption_of_virtual_environment_more_than_4_hoursday_in_the_children_between_0-3_years_old_can_cause_a_syndrome_similar_with_the_autism_spectrum_disorder
- Bilton, N. (2014). Steve Jobs Was a Low-Tech Parent. *The New York Times*. Retrieved from: <https://www.nytimes.com/2014/09/11/fashion/steve-jobs-apple-was-a-low-tech-parent.html>

Карпенко Олександр Валентинович,
доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри інформаційної політики та
цифрових технологій, Національна академія
державного управління при Президентіві України,
03057, Україна, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Цитування: Карпенко О. В. Самоорганізаційний механізм запобігання розвитку цифрової залежності в державних службовців у процесі дистанційної роботи та навчання. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2021. № 2 (101). С. 5–10.

Стаття надійшла: 21.05.2021

Схвалено до друку: 24.05.2021

Karpenko, Oleksandr V.,
Doctor of Science in Public Administration, Associate
Professor, Chairman of Information Policy and Digital
Technologies Department, National Academy for Public
Administration under the President of Ukraine,
20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: dr.karpenko@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-9301-7973>

Citation: Karpenko, O. V. (2021). Samoorganizatsiinyi mekhanizm zapobihannia rozvytku tsyfrovoyi zalezhnosti u derzhavnykh sluzhbovtziv v protsesi dystantsiinoi roboty ta navchannia [Self-organizing mechanism to prevent the development of digital dependence among civil servants in the process of distance work and learning]. *Bulletin of the NAPA. Series «Public Administration»*. Is. 2 (101). P. 5–10 [in Ukrainian].

Article received: 21.05.2021

Accepted: 24.05.2021